

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	16/2	2022	305-311
----------------------------	------	------	---------

HATAY ARKEOLOJİ MÜZESİNDEN ESKİ ASURCA BİR VEKİL BELİRLEME TUTANAĞI

Salih ÇEÇEN*
Nurgül YILDIRIM*

Makale Bilgisi

Başvuru: 31 Mayıs 2022

Kabul: 17 Kasım 2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Info

Received: May 31, 2022

Accepted: November 17, 2022

Öz

Mezopotamya ve Anadolu arasında Akadlı tüccarlarca başlatılan ticari geleneğin daha sistemli ve organize biçimi Eski Asurlu tüccarlarca günümüz Kayseri ili merkez olmak üzere devam ettirilmiştir. Anadolu'daki ticaret kolonilerinin merkezi konumundaki Kayseri-Kaniş/Kültepe'de gerçekleştirilen kazılar sonucunda ele geçirilen yaklaşık 24 bin Eski Asurca tablet, MÖ II. bin başlarındaki Anadolu tarihini aydınlatan birincil kaynaklar olarak kabul edilmiştir. Eski Asurlu tüccarların arşivlerinden oluşan ve literatüre Kültepe Tabletleri olarak geçen metinlerin konusunu, çoğunlukla, ticari mektuplar, çeşitli kayıt ve sözleşmeler oluşturmuştur. Ağırlıklı olarak Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde korunan Eski Asurca belgeler, sayıları farklı olmak üzere ülkenin diğer müzelerinde de bulunmaktadır. Bu çerçevede Hatay Arkeoloji Müzesine satın alma yoluyla kazandırılmış olan 20793 envanter numaralı Eski Asurca tablet, içerik açısından Asurlu tüccarlara ait ticari mal teslimatlarındaki temsilcilerin belirlenmesine dair bir tutanak olarak hazırlanmıştır. Belgede kaydedilen Asurlu tüccar adları, diğer Kültepe tabletlerinde de sıkça geçmektedir. Bu çalışmada 20793

- Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Sumeroloji Anabilim Dalı, cecen@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2291-6426.
- Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, nyildirim@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4692-2823.

numaralı metnin transkripsiyon, tercüme ve kültür tarihi bakımından değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kültepe Tabletleri, Eski Asur Devri, Eski Asurlu Tüccarlar

An Old Assyrian Representative Record from Hatay Archaeology Museum

Abstract

The more systematic and organized form of the commercial tradition, which started by the Akkadian merchants between Mesopotamia and Anatolia, was continued by the ancient Assyrian merchants, with today's Kayseri province as the center. Approximately 24 thousand Old Assyrian tablets, which were found as a result of the excavations carried out in Kayseri-Kaniş/Kültepe, the center of trade colonies in Anatolia, date back to II BC. They have been accepted as primary sources that illuminate the Anatolian history in the early millennium. The subject of the tablets, which are composed of the archives of the ancient Assyrian merchants and referred to as the Kültepe Tablets in the literature, mostly consisted of commercial letters, various records and contracts. Ancient Assyrian documents, which are mostly preserved in the Ankara Anatolian Civilizations Museum, are also found in other museums of the country, with different numbers. In this context, the Old Assyrian tablet with inventory number 20793, which was brought to the Hatay Archeology Museum through purchase, was prepared as a report on the determination of the representatives in the commercial goods deliveries belonging to the Assyrian merchants in terms of content. Assyrian merchant names recorded in the document are also frequently mentioned in other Kültepe tablets. In this study, the text numbered 20793 is evaluated in terms of transcription, translation and cultural history.

Keywords: Kültepe Tablets, Old Assyrian Period, Assyrian Trade Colonies

Giriş

20793 numaralı tablet¹ Hatay Arkeoloji Müzesi'ne 2022 yılında satın alma yoluyla kazandırılmıştır. Belgede içeriği itibariyle herhangi bir *līmum*, yer adı ya da ticari ürün adı kaydedilmemiştir. Bu nedenle metinde adı geçen tüccarların diğer Kültepe tabletlerindeki *līmum*, *hamuštum* ya da iş birliği

¹ Tabletlin yayımlanması için gereken izinler ve desteklerinden dolayı Hatay Arkeoloji Müzesi Müdürü Sayın Ayşe Ersoy'a, müze çalışanlarına ve fotoğraflamadaki katkıları için Necmi Burgaç'a teşekkürlerimizi sunarız.

içerisinde oldukları kişi adları dikkate alınarak bir tarihleme yapılmıştır. Eski Asur duktusunda yazılmış olan bu belge hem gramatik ve paleografik özellikleri hem de kişi adlarının yer aldığı *līmum* kayıtlarına göre Kültepe Kaniş *kārumunun* II. tabakasına tarihlendirilmiştir.

20793 numaralı belgede adı geçen Asurlu tüccarların metinde patronimsiz olarak aktarılması ve bu tüccarların Kültepe metinlerinde değişik patronimlerle kaydedilmesi nedeniyle netleştirilmeleri olası değildir. 20793 numaralı tablette yalnızca Asurlu aktif tüccar Ennum-Aššur Şalim-ahum'un oğlu olarak belirtilmiştir. Ennum-Aššur kişi adı farklı patronimlerle KEL 85, KEL 105, 106'ya göre MÖ 1889-1869/8 yılları arasındaki metinlerin çoğunda yer almıştır.² Bu metinde baba adıyla verilmiş olan Ennum-Aššur bir mahkeme kaydı olan AKT 3, 44'te Adada'nın 260 *mina* kalay ve 111 parça kaliteli *kutānu*-kumaşını Timelkiya'da³ Şalim-ahum'un oğlu Ennum-Aššur'a verdiği bilgisiyle kaydedilmiştir. Şalim-ahum'un oğlu Ennum-Aššur ile ilgili eşi Asurlu tüccar Nuhšatum ve kardeşleriyle olan yazışmalarına ek olarak, AKT 3, 94'te kardeşleriyle olan miras paylaşımı içerikli bir belgeden de bilgi sağlanmıştır.⁴ Yine aynı patronimle Ennum-Aššur, İnnaya'ya ait arşiv kayıtlarından CCT 3, 50b'de gümüş ticareti konulu bir metinde kaydedilmiştir.

Hangi ticarî mal ya da mallar kapsamında oluşturulduğunun kaydedilmediği 20793 numaralı metin, ticarî sevkiyatın tamamlanmasına yönelik hazırlanan bir tutanak niteliği taşımaktadır. Metinde adı geçen tüccarlar tarafından belirlenen vekiller ve bu vekillerce daha önceden mühürlenmiş bir belgenin varlığına son satırlardaki ⁽²⁴⁻²⁷⁾ *a-wi-lu-ú a-ni-ú-tum i-na ṭup-pi-im ša lu-qu-tum ú-šè-bi₄-la-ni kà-an-ku*. Bu adamlar bana

² Klaas R. Veenhof, *The Old Assyrian List of Year Eponyms from Karum Kanis Hand Its Chronological Implication* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, Seri VI-No. 64, 2003), 6-58; Guido Kryszat, *Zur Chronologie der Kaufmannsarchive aus der Schicht 2 des Kārum Kaneš* (Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2004), 176; AKT 3, 161 vd.; AKT 6-a, 42-43; Hakan Erol-Selda Delioğlu, "Anadolu Medeniyetleri Müzesine Satın Alma Yoluyla Kazandırılmış Altı Eski Asurca Belge", *Archivum Anatolicum* (ArAn) 14/2, (2020): 225.

³ Timelkiya/Timilkiya'nın Gürün ve Darende yakınlarına lokalizasyonu ve diğer konumlandırma önerileri için bkz. Emin Bilgiç, "Anadolu'nun İlk Yazılı Kaynaklarındaki Yer Adları ve Yerlerinin Tayini Üzerine İncelemeler", *Belleter* 10/39, (1946): 398; RGTC IV, 119-120; Gojko Barjamovic, *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period* (London: Museum Tusulanum Press, 2011), 229.

⁴ İlgili metinler için bkz. Cahit Günbattı, "Kültepe Tabletleri Arasında Aile Haberleşmelerinden Örnekler", *I. UHKB* (1990): 130; AKT 3, 161vd.; Murat Çayır, "Kültepe'de 1970 (Kt. v/k) Kazısında Bulunmuş Arşivden Üç Mektup", *Archivum Anatolicum* (ArAn) 15/1, (2021): 55.

gönderdiği ticari mal belgesinin üzerine mühür basmışlardır.” ifadesi netlik kazandırmaktadır.

20793 No’lu Belge

Ö.y.	1	<i>Í-dí-a-bu-um</i>
	2	<i>A-mur-A-šùr</i>
	3	<i>ù En-na-Sú-en₆</i>
	4	<i>ša ki-ma Í-lí-a-lím</i>
	5	<i>Šu-Íštar ù Lu-zi-na</i>
	6	<i>ša ki-ma / Ma-nu-um-ba-lum-A-šùr</i>
	7	<i>En-um-A-šùr DUMU Ša-lim-a-hi-im</i>
	8	<i>ša ki-ma / Šu-Hu-bur</i>
	9	<i>A-du-da ù En-um-A-šùr</i>
	10	<i>ša ki-ma Ša-lim-a-hi-im</i>
A.k.	11	<i>Í-li²-mì-šar² ù A-šùr=i-mì-tí</i>
	12	<i>ša ki-ma</i>
A.y.	13	<i>Í-ku-pí-Íštar</i>
	14	<i>A-mur-A-šùr ša ki-ma</i>
	15	<i>ra-mi-ni-šu / Í-dí-a-bu-um</i>
	16	<i>ù En-na-Sú-en₆ ša ki-ma</i>
	17	<i>A-šùr-iš-tí-kál</i>
	18	<i>ù En-um-A-šùr</i>
	19	<i>Bu-za-zu / ša ki-ma</i>
	20	<i>Pu-šu-ke-en₆ A-mur-Íštar</i>
	21	<i>ša ki-ma A-šùr-ma-lik</i>
	22	<i>ù Bi-da-a</i>
	23	<i>ra²-bi-sú-um</i>
Ü.k.	24	<i>a-wi-lu-ú a-ni-ú-tum</i>
	25	<i>i-na tup-pí-im</i>
S.k.	26	<i>ša lu-qu-tum ú-šè-bi₄la-ni</i>
	27	<i>kà-an-ku</i>

Tercüme: ¹⁻⁴⁾ İli-ālum'u temsilen İdī-abum, Amur-Aššur ve Ennam-Suen ⁵⁻⁶⁾ Mannum-balum-Aššur'u temsilen Šu-İštar ve Luzina ⁷⁻⁸⁾ Šu-Hubur'u temsilen Šalim-ahum'un oğlu Ennum-Aššur ⁹⁻¹⁰⁾ Šalim-ahum'u temsilen Aduda ve Ennum-Aššur ¹¹⁻¹³⁾ İkūn-pī-İštar'ı temsilen İli-mīšar ve Aššur-imittī ¹⁴⁻¹⁵⁾ Amur-Aššur kendisi adına ¹⁵⁻¹⁸⁾ Aššuriš-tikal ve Ennum-Aššur'u temsilen İdī-abum ve Ennam-Suen ¹⁹⁻²³⁾ Pūšu-ken'i temsilen Buzazu; Aššur-malik ve avukat Bidaya'yı temsilen Amur-İštar ²⁴⁻²⁷⁾ Bu adamlar bana gönderdiği ticari mal belgesinin üzerine mühür basmışlardır.

Açıklamalar:

St.9: A-du-da kişi adı *rubā'um*'un oğlu olarak AKT 4, 113 numaralı metinde geçmiştir. Tüccar Aduda'nın Eski Asur kralı Sargon'un oğlu olabileceği de yine Kültepe tabletlerindeki kayıtlarla ortaya çıkarılmıştır.⁵

St.22: Bi-da-a/Bidaya/Be-da-a kişi adı AKT 2, 13, 51'de geçmektedir. Bidaya burada incelenen 20793 numaralı metinde *rābišum* "vekil, temsilci, avukat" anlamlarındaki unvanla kaydedilmiştir. CAD R, 20.

St.25: *kà-an-ku: kanāku* "mühürlemek, mühür basmak" anlamına gelen (CAD K, 136-139) ve Stative formda 3.çğ. şh. mas. için çekimlenmiş olan eylem, sevkياتın tutanakta adı geçen tüccarların onayıyla gerçekleştiğini belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

- Barjamovic, Gojko. *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*. London: Museum Tusculanum Press, 2011.
- Bilgiç, Emin. "Anadolu'nun İlk Yazılı Kaynaklarındaki Yer Adları ve Yerlerinin Tayini Üzerine İncelemeler", *Bulleten* 10/39 (1946): 381-423.
- Çayır, Murat. "Kültepe'de 1970 (Kt. v/k) Kazısında Bulunmuş Arşivden Üç Mektup", *Archivum Anatolicum* (ArAn) 15/1 (2021): 47-58.
- Çeçen, Salih. "Usur-ša-Ištar Eski Asur Kralı Sargon'un Oğlu mu?", *XII. Türk Tarih Kongresi Bildirisi*. 59-64. Ankara, 1994.
- Erol, Hakan-Selda Delioğlu. "Anadolu Medeniyetleri Müzesine Satın Alma Yoluyla Kazandırılmış Altı Eski Asurca Belge", *Archivum Anatolicum* (ArAn) 14/2 (2020): 219-240.
- Günbattı, Cahit. "Kültepe Tabletleri Arasında Aile Haberleşmelerinden Örnekler", *I. UHKB*. 126-133. 1990.

⁵ Aduda'nın Asur Kralı Sargon'un oğlu olabileceği ile ilgili detaylı veri için bkz. Salih Çeçen, "Usur-sa-Ištar Eski Asur Kralı Sargon'un Oğlu mu?", *XII. Türk Tarih Kongresi Bildirisi*, (Ankara: 1994), 59-64.

- Günbattı, Cahit. “An Aponym List (KEL G) from Kültepe”, *Altorientalische Forschungen* 35/1 (2008):103-132.
- Kryszat, Guido. *Zur Chronologie der Kaufmannsarchive aus der Schicht 2 des Kārum Kaneš*, Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2004.
- Veenhof, Klaas R. *The Old Assyrian List of Year Eponyms from Karum Kanis Hand Its Chronological Implication*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, Seri VI-No. 64, 2003.

KISALTMALAR

- AKT 2 Bilgiç, Emin-Bayram, Sebahattin. *Ankara Kültepe Tabletleri II*, Türk Tarih Kurumu Yayınları VI-33-a, 1995.
- AKT 3 Bilgiç, Emin-Günbattı, Cahit. *Ankaraner Kültepe Texte III*, Stuttgart: Freiburger Altorientalische Studien (FAOS) Beiheft 3,1995.
- AKT 4 Albayrak, İrfan. *Ankara Kültepe Tabletleri IV* (Kt. o/k). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2006.
- AKT 6-a Larsen, Mogens T. Kültepe Tabletleri VI-a, *The Archive of the Šalim-Aššur Family Volume 1: The First Two Generations*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010.
- CAD The Chicago Assyrian Dictionary.
- CCT 3 Smith, S. *Cuneiform Texts From Cappodocian Tablets in the British Museum, Part 3*, London: 1925.
- RGTC Khaled, Nashef. RGTC IV (Die Orts-und Gewaessernamen der Altassyrischen Zeit), Wiesbaden, 1991.

Ön yüz

Arka yüz

Alt Kenar

Üst Kenar

Sağ Kenar

Sol Kenar